

**Kuopion kaupunki
Tarkastuslautakunta
Arviointikertomus vuodelta 2017
16.5.2018**

Sisällys

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA.....	2
1.1 Tehtävä ja kokoonpano	2
1.2 Yhteenveto tarkastuslautakunnan arviointikokouksista	3
1.3 Ulkoisen tarkastuksen järjestäminen	12
2 VUODEN 2016 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN JÄLKISEURANNASTA	13
3 KAUPUNKIKONSERNIN TAVOITTEET.....	14
3.1 Kaupunkikonsernille asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointi.....	14
3.2 Tytär-yhteisöille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen	17
4 KAUPUNGIN TOIMINNAN TAVOITTEET.....	17
4.1 Talousarvion tavoitteiden asettaminen ja sitovuus	17
4.2 Strategisten tavoitteiden toteuttamisessa edistyminen.....	18
4.3 Kaupungin talous.....	21
5 TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEN ARVIOINTI	26
6 YHTEENVETO ARVIOINTIVUODESTA 2017	26
7 VASTINEPYYNNÖT	30
8 ALLEKIRJOITUKSET	31

Puheenjohtajan katsaus

Tarkastuslautakunnan on kuntalain 121 §:n mukaan valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Vuosi 2017 oli monella tavalla menetyksellinen vuosi. Kuopio sai useita tunnustuksia ja palkintoja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antoi yhdessä Kuntaliiton kanssa erityismaininnan Kuopiolle ansiokkaasta hyvinvointijohtamisesta. Kuopion sai ensimmäisenä organisaationa Suomessa Verraton CAF-käyttäjätunnuksen. KunTeko 2020 gaalassa myönnettiin vanhuspalvelujen kehittämismallista palkinto. Kuopio saavutti asukastytytyväisyyden vertailussa suurten kaupunkien 1. sijan.

Konsernin tilikauden tulos oli noin 40,3 milj. euroa ylijäämäinen ja tilinpäätöserien jälkeen tilikauden ylijäämä oli noin 32,8 milj. euroa. Ylijäämä parani edellisestä vuodesta lähes 9 milj. euroa. Konsernitaseen kertynyt alijäämä saatiin katettua ja kertymä kääntyi noin 2 milj. euroa ylijäämäiseksi. Kaupungin (ydinkaupungin, taseyksiköiden ja liikelaitosten) alijäämä talousarviossa kääntyi 9,6 milj. euroa ylijäämäksi.

Kaupungin lainamäärää pystyttiin vähentämään noin 10 milj. euroa. Konsernin lainakanta kasvoi vuoden aikana 3,1 milj. euroa. Lainamäärän tarkastelussa on myös huomioitava mm. elinkaarimallilla toteutettujen hankkeiden lainat konsernitaseella ja vuokra- ja rahoitusleasingvastuut, jotka raskastavat käyttötaloutta. Kaupungin lainat ovat 329,9 milj. euroa eli 2790€/asukas, konsernilainat 947,2 milj. euroa eli 8013€/asukas ja vuokra- ja rahoitusleasingvastuut 126,7 milj. euroa eli 1072€/asukas.

Tarkastuslautakunta on kuullut työsuunnitelman mukaisesti eri tahoja ja laatinut arviointikertomukseen havaintojen pohjalta myönteiset ja kehitettävät asiat. Lisäksi tarkastuslautakunta on laatinut havaintojen pohjalta vastinepyynnöt.

Kaupungilla on myös paljon haasteita, joihin valtuusto on jo kiinnittänyt huomioita ja joihin valtuusto joutuu myös jatkossa palaamaan. Hyvinvointikertomus vuodelta 2017 osoitti mm. seuraavia haasteita:

- ikäihmisten asumispalveluihin pääsyssä on ollut lisääntyvässä määrin vaikeuksia ja jonoja
- lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat lisääntyneet huolestuttavasti
- pitkäaikaistyöttömiä on yli 2000, joista nuoria yli 1000.

Tarkastuslautakunnan ensimmäinen vuosi on nyt takana ja olemme löytäneet oman roolimme valtuuston linjaamien tavoitteiden arvioinnissa. Tähän emme olisi päässeet ilman tehtävään saatua koulutusta ja hyvää virkamiestyötä. Tarkastuslautakunta kiittää tarkastuspäällikköä ja tarkastussihteeriä hyvästä työpanoksesta. Tarkastuspäällikön jäädessä hyvin ansaitulle eläkkeelle, lautakunta kiittää häntä työpanoksesta, jonka hän on antanut tarkastustoimen kehittämiseen Kuopiossa. Tarkastuslautakunta kiittää myös kaupungin henkilökuntaa, ilman sitoutunutta henkilöstöä, joka kehittää omaa työtään, ei hyviä tuloksia saavuteta.

Hilikka Kontiainen

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA

1.1 Tehtävä ja kokoonpano

Tarkastuslautakunnan on kuntalain 121 §:n mukaan valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Havainnot annetaan valtuustolle vuosittain arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutumista.

Kuopion kaupungin tarkastuslautakunta on muodostettu kaupunginvaltuuston hyväksymän tarkastussäännön perusteella valiokuntamallin mukaisena eli jäseninä voivat olla vain valtuutetut ja varavaltuutetut.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuosille 2017–2021

Varsinaiset jäsenet

Kontiainen Hilikka	puheenjohtaja
Toppinen Taisto	varapuheenjohtaja
Keinänen Kalle	jäsen
Lösönen Jouko	jäsen
Paanala Ari	jäsen
Räsänen Kaija	jäsen
Sahlberg Minna	jäsen

Varajäsenet

Airaksinen Tanja
Hakala Jussi
Kukkonen Veijo
Leskinen Jaakko
Väisälä Iiro
Savolainen-Lipponen Teija
Happonen Hanna

Tarkastuslautakunnan esittelijänä on toiminut tarkastuspäällikkö Tapani Laitinen ja sihteerinä tarkastussihteerä Sari Düssel.

Esteellisydet

Hallintolain kohdissa 27 §, 28 § ja 29 § määritellään keskeiset perusteet esteellisyyden arvioinnissa. Lähtökohtaisesti henkilöt itse arvioivat omaa esteellisyyttään. Puheenjohtaja Hilikka Kontiainen ei ole osallistunut erikoissairaanhoidon/Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin arviointikokoukseen ja arviointiin. Taisto Toppinen ei ole osallistunut kaupunginhallituksen kevään 2017 päätöksenteon arviointiin.

Sidonnaisuudet

Kuntalain (410/2015) 84 §:n mukaan tiettyjen kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on ilmoitettava sidonnaisuuksistaan tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Ilmoitukset julkaistaan yleisessä tietoverkossa. Säännöstä on sovellettu 1.6.2017 alkaen. Tarkastuslautakunta on pyytänyt ja käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset ja ne on saatettu tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Yhteenveto on julkaistu kaupungin internet-sivuilla ja tietoja päivitetään tarpeen mukaan.

Sidonnaisuusilmoituksia koskevan sääntelyn tarkoituksena on kunnan päätöksenteon avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen. On ajateltu, että sidonnaisuusrekisterin avulla voidaan ennakolta estää tilanteita, joissa luottamus viranhaltijan tai luottamushenkilön toimintaan voisi vaarantua ja siten myös yleisellä tasolla vahvistaa poliittisen järjestelmän luotettavuutta kunnissa.

Toiminta

Tarkastuslautakunta on hyväksynyt valtuustokaudelle 2017 – 2021 tarkastus- ja arviointisuunnitelman kokouksessaan 21.6.2017 § 5. Tarkastus- ja arviointisuunnitelma muodostaa perustan toiminnalle ja ohjaa vuosittaista työohjelman laadintaa. Tarkastuslautakunnan työohjelma vuodelle 2017 hyväksyttiin myös 21.6.2017 kokouksessa. Vuoden 2017 arvioinnissa tarkastuslautakunta koontui yhteensä 19 kertaa. Kokouksissa on käsitelty tarkastustoimen hallintoon ja tarkastustoimintaan liittyviä asioita sekä toimialojen ja konserniyhteisöjen arviointeja.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt arviointikokouksissaan huomioita kaupungin palvelutuotannon vaikuttavuuteen osana tavoitteiden arviointia.

Työohjelman mukaisesti tilikauden 2017 arviointikohteina ovat olleet kaupunginjohdon kuulemisten lisäksi:

- päiväkotihoito
- lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut
- työsuojeluasiat
- kirjastopalvelut
- omistajaohjausjaosto
- yhteiskokous Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin tarkastuslautakunnan kanssa
- tutustuminen Jynkän kouluun ja omatoimikirjastoon
- Tilakeskus
- Kuopion Energia Oy ja Kuopion Sähköverkko Oy

1.2 Yhteenveto tarkastuslautakunnan arviointikokouksista

Tarkastuslautakunta on kuullut kokousten yhteydessä työsuunnitelman mukaisesti kaupungin johtavia viranhaltijoita, eri palvelualueita ja konserniyhteisöjä. Lautakunta on käsitellyt myös tilintarkastajan sekä sisäisen tarkastajan raportit. Lautakunnan arviointitoiminnan kehittämiseksi on osallistuttu lautakuntien koulutustilaisuuksiin. Lautakunta on laatinut kuulemisista ja tapaamisista omaan käyttöönsä muistiot ja yhteenveto kokouksista on seuraavassa. Tarkastuslautakunta antoi syksyllä väliarviointilausunnon, joka käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 20.11.2017.

Päiväkotihoito

Tarkastuslautakunta toteaa myönteisinä havaintona seuraavaa:

- + yleiskuva varhaiskasvatuspalvelujen toteutuksesta muodostui hyväksi
- + toimintaa kehitetään itsearviointien pohjalta ja henkilöstön työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota
- + on hyvä, että laadunvarmentamiseen kiinnitetään huomiota ja että tähän on lisätty henkilöresursseja
- + asiakaspalautteet ovat olleet pääasiassa myönteisiä
- + tuottavuutta pyritään parantamaan luopumalla pienistä päiväkotiyksiköistä

Kehitettävänä asioina todettiin seuraavaa:

- asuinalueiden kaavoituksessa ja rakentamisessa on syytä huomioida entistä paremmin palvelurakennusten aluevaraukset ja tilatarpeet
- päiväkotiy- m. toimitilojen suunnittelussa on hyvä huomioida rakennusten monikäyttöisyys nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin nähden
- taloussuunnitelmissa on tärkeää huomioida riittävät määrärahat toimitilojen investointeihin, vuokraamiseen ja korjaamiseen
- talousarvio on syytä laatia realistisemmin
- yksityisen palvelutuotannon suhteellinen osuus on syytä määritellä palvelu- ja hankinta ohjelmassa todettua tarkemmin
- talousarviossa esitettyjä toiminnan mittareita tulisi kehittää mm. tuottavuusvertailun osalta ja asettaa selkeitä tavoitteita tunnuslukujen kehitykselle ja raportoida samoilla mittareilla; mm. Kuntaliiton tuottavuusvertailussa kehitys on ollut viime vuosina negatiivinen
- suunta tulisi saada kääntymään positiivisen suuntaan
- saatavien perintäprosessia on syytä tarkastella yhteistyössä sosiaalitoimen/Kelan kanssa, jottei asiakkaille kertyisi tarpeettoman paljon maksurästejä ja perintäkuluja. Maksujen alentaminen tai poistaminen on asiakasmaksulain 13 §:n mukaan ensisijainen keino perheen toimeentulon turvaamiseksi ennen toimeentulotuen myöntämistä

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut

Johtavat viranhaltijat esittelivät tarkastuslautakunnalle lasten ja nuorten mielenterveysyksikköjen, perheneuvolan ja nuorten vastaanotto Sihdin toimintaa kokouksessa 12.12.2017.

Tarkastuslautakunta toteaa myönteisinä havaintoina seuraavaa:

- + kaupungin nettisivuilta löytyy melko hyvin tietoa mielenterveys- ja päihdepalveluista ja mm. nuorten vastaanotto Sihdin kävijämäärät ovat nousseet tiedottamisen myötä
- + Kuopiossa on lähdetty edistämään lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa (LAPE-hanketta) mm. eri palvelujen edustajista koostuvassa työryhmässä
- + eri asiantuntijoiden yhteistoimintaa on tehostettu tiimityöskentelyllä

Kehitettävänä asioina todettiin seuraavaa:

- palveluja tulee pyrkiä hoitamaan annettujen palvelulupausten ja hoitotakuuajkojen puitteissa
- matalan kynnyksen (läheteettömien) palvelujen lisääminen perheille ja nuorille on tärkeää kalliimpien palvelutarpeiden ja hoitojen ennaltaehkäisemiseksi
- mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen tunnistaminen ja hoitaminen yhteisöllisesti on tärkeää
- samoin toimintojen, toimitilojen ja henkilöresurssien edelleen yhdistäminen ja tiedonkulun parantaminen eri yhteistyötahojen (mm. erikoissairaanhoidon) kanssa hallinnon synergiaetujen saavuttamiseksi ja asiakaspolkujen sujuvoittamiseksi
- kuntaliitosalueiden palvelut tulee turvata mahdollisimman tasapuolisesti, koska pitkät välimatkat vaikeuttavat palveluihin hakeutumista (mm. Juankoskelta)
- sisäilmaongelmat on saatava ratkaistua, koska ne aiheuttavat sairauspoissaoloja ja haittaavat rekrytointia
- asiantuntijaresurssia (esim. psykologeja) on syytä ohjata varhaiskasvatukseen ja neuvolatointiin, jotta tarvittavat testaukset voidaan tehdä siellä rasittamatta perheneuvolan toimintaa tältä osin
- perheneuvolatoimintaan on hyvä kehittää läheteetöntä palvelua samaan tapaan kuin on tehty Varkaudessa ja Iisalmessa

Lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointi ja jaksaminen on tärkeää nähdä yhteisenä asiana ja toimintaa kehittää yhteistyössä kaikkien eri tahojen kanssa (perheet, järjestöt, seurakunta, julkiset ja yksityiset palvelut). Resurssien ohjaaminen koordinoitusti hoidettaviin, ennaltaehkäiseviin tuki- ja palvelumuotoihin on yhteiskunnallisesti kannattavaa, jotta saadaan vähennettyä jonoja ja kustannuksia kalliimmista hoidoista.

Hallinto- ja ammattikuntakeskeisyydestä on pyrittävä lapsi- ja perhekeskeiseen toimintaan. Em. tavoitteeseen pääsemistä edesauttaa mm. alueellisten perhekeskusten aikaansaaminen v. 2020 mennessä, kuten kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa on todettu. Tähän pyritään myös tulevassa sote-uudistuksessa.

Kirjastotoimi

Kirjastopalvelujen toimintaa esiteltiin laajasti ja seikkaperäisesti tarkastuslautakunnalle kokouksessa 17.1.2018 ja tarkastuslautakunta tutustui helmikuussa Jynkän omatoimikirjastoon.

Yleisenä arviona todetaan, että kirjastopalveluissa on tarkasteltu ja toteutettu hyvin tuloksellisuuden eri osa-alueita (taloudellisuutta, tuottavuutta, asiakasvaikuttavuutta, työelämän laatua).

Kirjastopalvelujen kehittämisessä on huomioitu esimerkillisen hyvin kaupungin strategisten tavoitteiden ja päämäärien toteuttaminen eri toimenpiteillä.

Tarkastuslautakunta toteaa myönteisinä havaintoina lisäksi:

- + taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet budjetin mukaisesti
- + tuottavuutta parantavia toimia on tehty mm. johtamisrakenteita tiivistämällä, sähköisiä palveluja kehittämällä ja uusilla tilaratkaisuilla (omatoimikirjastot, yhteiset tilaratkaisut)
- + kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä ja asiakasvaikuttavuutta on huomioitu hyvin toiminnan kehittämisessä (mm. toimintoja ja aineistohankintoja monipuolistamalla)
- + henkilöstöjohtamiseen, henkilöstösuunnitteluun ja henkilöstön työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota ja sairauspoissaolojen määrä on vähentynyt
- + kannustavan palkkauksen eriä on käytetty hyvien työsuoritusten palkitsemiseen
- + uudistuneessa kirjastolaissa todetut tehtävät on huomioitu toiminnan kehittämisessä
- + alueellisen kehittämistehtävän myötä laajentuneeseen vastuuseen on pystytty vastaamaan hyvin; toimialue on laajentunut koskemaan myös Etelä-Savoa; uudistuksen myötä 18 maakuntakirjaston tilalle on muodostettu 9 alueellista kehittämiskirjastoa
- + maahanmuuttajat on huomioitu kirjastopalvelujen kehittämisessä hyvin (kirjastokahvilatoimintaa, opastusta ja aineistohankintoja)
- + Nilsin kirjastossa toimii yhteispalvelupiste; mallin mukaisesti voisi toimia myös Juankoskella

Kehitettäviä asioita on edelleen kirjastopalveluissakin:

- laitekannan uusimisessa (tabletit, virtuaalitodellisuus, robotiikka yms.) ja muutokset asiakkaiden tarpeiden mukaisiksi (mm. tilaratkaisut ja aukioloaikojen lisääminen)
- verkkomaksamisen kehittäminen, mikä tehostaisi myös saatavien perintää
- nuorten kirjastopalvelujen kehittäminen ja lukemisen edistäminen ja tätä kautta syrjäytymisen ehkäisy

Eri tietojärjestelmien lukumäärän vähentämisessä ja yhteensopivuuden parantamisessa on kehittämistarvetta laajemminkin kaikilla palvelualueilla. Tilastot osoittavat, että kirjaston käyttö on Kuopiossa vilkasta ja palvelu koetaan tärkeäksi. Aukioloaikoja on hyvä pyrkiä turvaamaan kaupungin eri alueilla yhteispalveluja kehittämällä. Viikonloppujen aukioloaikoja olisi hyvä saada lisättyä resurssien puitteissa.

Lukukoira Sylvi on jo monta vuotta innostanut ja kannustanut kuopiolaisia lapsia lukemaan.

Kuopion Tilakeskus

Taseyksikkönä toimivan Tilakeskuksen johtavien viranhaltijoiden tapaamisessa tuli esille seuraavaa.

Tilakeskuksen käyttötalousmenot peritään pääosin hallintokunnilta sisäisillä vuokrilla, joihin sisältyy ylläpitokulujen lisäksi peruspääoman korkoa 14,5 milj. euroa ja vuosittaisia poistoja n. 16 milj. euroa. Peruskorjaus- ja investointimenot toteutetaan valtuuston myöntämien määrärahojen puitteissa. Sisäisten vuokrien määrittämisperusteita on tarkoitus tarkastella tulevana vuosina.

Myönteisinä asioina todettiin:

- + talousarvion taloudellinen tulos oli n. 261.000 euroa ylijäämäinen, vaikka tasearvoista kirjattiin ylimää räisiä poistoja n.1 ,5 milj. euroa
- + tulokseen vaikutti menosäästöjen ohella Servicalta saatu ostohyvitys 274.000 euroa
- + koulutilojen lainojen korkoprosenttia on saatu alennettua kolmesta yhteen prosenttiin, mikä näkyi myös tuloksessa
- + investoinnit ovat edenneet pääosin suunnitelmien mukaisesti; valmistuneista suurimpia olivat Nilsin terveyskeskus (4,6 milj. euroa) ja Hatsalan koulun ruokala (3,2 milj. euroa), Lemminkäinen Oy:n elinkaarihankkeena toteuttama Jynkän koulu ja omatoimikirjasto valmistui ja otettiin käyttöön elokuun alusta
- + elinkaarimallilla toteutettuihin hankkeisiin on oltu tähän mennessä tyytyväisiä
- + sisäilmaongelmien tutkimiseen ja ratkaisujen etsimiseen on luotu selkeä malli ja asiaan liittyvää osaamista löytyy Kuopiosta paljon
- + rakennushankkeissa pyritään huomioimaan entistä enemmän tilojen monikäyttöisyyttä rakennuksen koko elinkaari huomioiden

Tilahallintoon liittyen todettiin mm. seuraavia kehitettäviä asioita:

- hallintokuntien esimiesten on syytä reagoida ilmenneisiin sisäilmaongelmiin välittömästi, jotta ratkaisuja etsivä prosessi lähtee käyntiin
- eri viranomaisien välisessä yhteistyössä on vielä kehitettävää
- jatkossa on hyvä kiinnittää huomiota entistä enemmän oireiluista kärsivien henkilöiden tukemiseen (esim. korvaavan työpaikan etsimiseen tarvittaessa)
- kiinteistöihin on kertynyt paljon korjausvelkaa (n. 60 milj. euroa kiinteistöjärjestelmän mukaan) ja tämä tulee ottaa huomioon investointisuunnitelmissa

Todettiin, että hyvät koulu-, päiväkot- ym. tilat ovat tärkeitä kaupungin vetovoimatekijöitä ja rakennustöiden laatuun ja valvontaan kannattaa panostaa. Tilakeskus on palkannut 1.3. lukien lisähenkilön rakennusprojektien valvontaan. Tilakeskus pyrkii tiivistämään tilaajan roolia rakennushankkeissa.

Kaupungin kokonaisinvestointien määrä on alkaneella valtuustokaudella n. 160 milj. euroa. Tunnistettuja investointitarpeita on lähes kaksinkertainen määrä, joten määrärahojen kohdentamista ja yhteistyötä sekä pitkän aikavälin suunnittelua eri tahojen (mm. kaavoituksen) kanssa on tehtävä entistä tiiviimmin, jotta kaupungin strategiset kasvu- ym. tavoitteet voidaan saavuttaa. Sote- ja maakuntauudistus on syytä ottaa huomioon pitkän aikavälin tilaohjelmaa laadittaessa.

Kuopion Energia Oy konserni

Kuopion Energia Oy ja Kuopion Sähköverkko Oy

Kuopion Energia Oy:n konsernin yhteinen arviointikokous pidettiin 26.3.2018, jolloin lautakunnalle esiteltiin v. 2017 tavoitteiden toteutumista, tilinpäätöksiä ja tulevaisuuden liiketoimintanäkymiä.

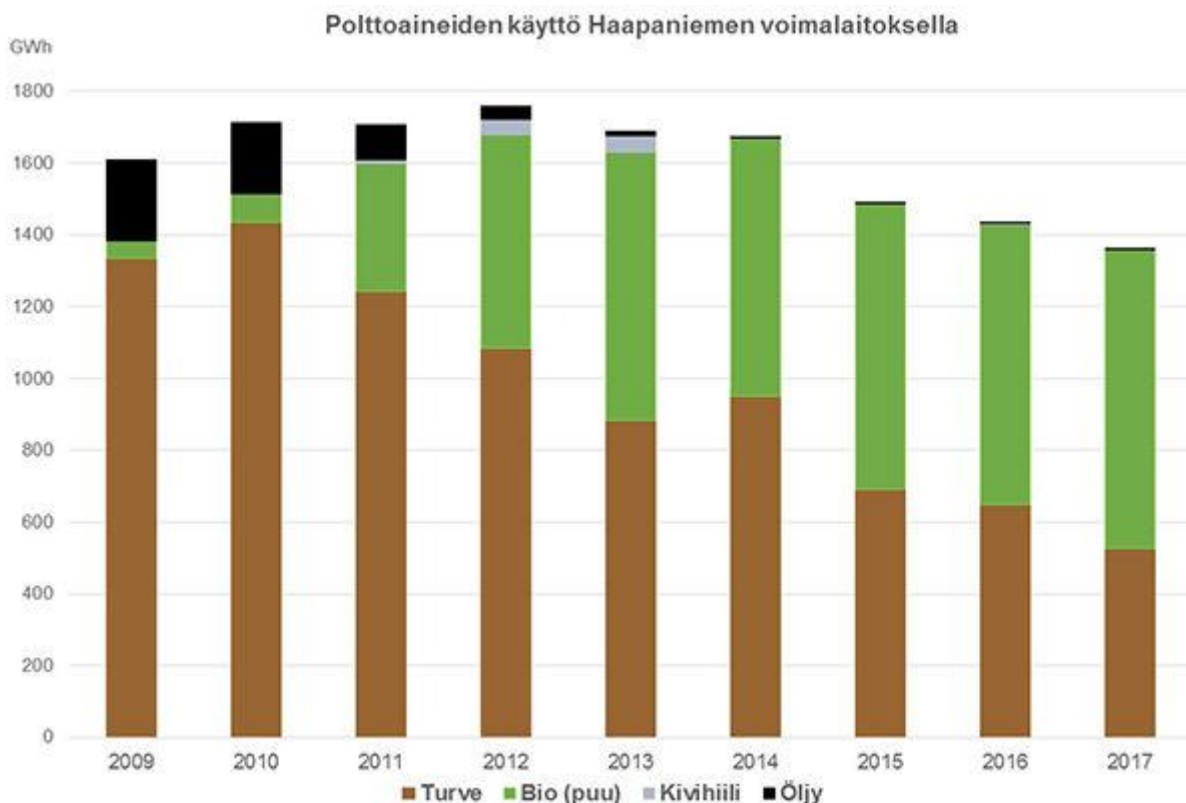
Konsernin tehtävänä on sähkön ja kaukolämmön myynti, sähkön ja lämmön tuotanto sekä sähkön siirto. Konserni on kaupungin 100 %:ssa omistuksessa.

Valtuuston asettamat taloudelliset tavoitteet konsernille toteutuivat hyvin. Tulos ennen veroja oli 10,7 milj. euroa ja sijoitetun pääoman tuotto 6,2 %. Sähkön siirtohintoja korotettiin keskimäärin 6,5 %. Kaukolämmön hintoja alennettiin n. 4 %. Sähkön ja kaukolämmön toimitusvarmuus pysyivät korkealla tasolla. Sähköverkkoon investoitiin 5,3 milj. eurolla. Sähköverkoston kaapelointiaste on 79 %.

Konsernin tulorahoitus kattoi kaupungille tavoitteen mukaisesti maksetun pääomapalautuksen (1,6 milj. euroa) ja lainan koron (7,4 milj. euroa); yhteensä 9 milj. euroa. Yhtiön tulos mahdollistaa myös 1,5 milj. euron osingonmaksun kaupunkiomistajalle.

Valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet ja konsernin sisäiset tulostavoitteet toteutuivat hyvin. Fennovoiman osakkeiden myyntitavoite ei ole toteutunut toistaiseksi. Kuopion Energia ei ole sitoutunut hankkeen lisärahoitukseen 1,6 milj. euron (0,1 %:n) osakeomistuksen lisäksi.

- + todettiin, että Haapaniemen voimalaitos toimii hyvin
- + biopolttoaineiden käyttöä on pystytty lisäämään uusien investointien myötä
- + energiatuotannossa syntyviä päästöjä on pystytty vähentämään
- + ilmastopoliittisiin tavoitteisiin on pystytty vastaamaan
- + konsernin uudet toimitilat Haapaniemellä ovat hyvät ja rakennushanke toteutui lähes budjetin mukaisesti ja myös Kuopion Veden uudet toimitilat on toteutettu samaan rakennukseen
- + Snellmaninkadun toimitilojen realisointi etenee

Konserni on pystynyt vastaamaan kiristyvään kilpailutilanteeseen verrattain hyvin tehostamalla toimintoja kulujen vähentämiseksi ja kiinnittämällä markkinointiin entistä suurempaa huomiota.

Energiavirasto ja Kilpailuvirasto valvovat hinnoittelun ja tuottojen kohtuullisuutta. Toisaalta verohallinto tarkastelee sisäisten korkokulujen tasoa ja vähennyskelpoisuutta. Yhteistyössä kaupunkiomistajan kanssa käydään läpi tavoitteita ja toimintaperiaatteita em. rajoitukset huomioiden.

Yhteiskokous Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin tarkastuslautakunnan kanssa

Kuopion kaupungin talouden tasapainottamiseen ja tuottavuuskehitykseen liittyy olennaisena osana erikoissairaanhoidon palvelujen kustannuskehitys. Talousarviossa on todettu, että toiminnallisilla muutoksilla, avohoitopainotteisuudella, geriatrisella, päihde- ja mielenterveysosaamisella sekä monialaisella kuntoutuksella pyritään vähentämään erikoissairaanhoidon hoitajaksojen tarvetta ja lisäämään palveluintegraatiota.

Talousarviovaraus KYSin kuntalaskutuksen perustana oleviin palveluihin oli 161,1 milj. euroa. (Kuopio 153,7 + Juankoski 7,4 milj. euroa). Noin kahden miljoonan euron ylitystarve todettiin jo alkuvuodesta ja lopullinen toteuma oli 164,1 milj. euroa eli n. 3,0 milj. euroa yli talousarvion.

Myös vuonna 2016 talousarvioylitystä oli alkuperäiseen talousarvioon nähden 2,6 milj. euroa. Vuoden 2018 talousarviossa ko. menoihin on varattu talousarviossa 164,6 milj. euroa (kasvua v. 2017 toteumaan 0,4 %; sairaanhoitopiiri on budjetoinut jäsenkuntalaskutukseen kasvua 1,9 %). Menojen budjetoinnilla alle sairaanhoitopiirin arvion ei ole pystytty eikä pystytä ohjaamaan menokehitystä. Menot määräytyvät sairaanhoitopiirin määrittelemien yksikköhintojen ja toteutuneen käytön mukaan. Myönteistä on ollut viime vuosina saatu vähennys siirtoviivemaksuissa (v. 2015 n. 511.000 eurosta v. 2017 n. 308.000 euroon).

Sairaanhoitopiirin johtavat viranhaltijat esittelivät tarkastuslautakunnille sairaanhoitopiirin ajan-kohtaisia asioita, tavoitteiden toteutumista ja tulevaisuuden näkymiä, joista merkittävä osa johtuu vireillä olevasta sote- ja maakuntauudistuksesta. Sairaanhoitopiirin toiminta lakkaa v. 2019 lopussa ja toiminta jatkuu maakuntahallinnon alaisessa liikelaitoksessa. KYSin toiminta tulee jatkumaan yliopistollisena sairaalana ja erityisvastuu jatkuu yhteistoiminta-alueena (hoitovastuu n. 850.000 asukkaan hoidosta). Mittavat investoinnit jatkuvat vuoteen 2025 saakka; keskeisenä hankkeena on päärakennuksen vuodeosastojen peruskorjaus v. 2018 - 2024.

Myönteisinä asioina todettiin mm.

- + KYSin strategiassa visioksi on asetettu se, että KYS on Suomen vetovoimaisin yliopistollinen sairaala v. 2020 ja laadukas toiminta ja palveluketjujen tarkastelu potilaslähtöisesti on asetettu toiminnassa keskeiselle sijalle
- + mm. päivystystoiminnan ylikuormitustilanteisiin on haettu ratkaisuja henkilöstöjärjestelyillä
- + Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut investointihankkeita ja todennut ne tarpeellisiksi
- + KYS on vahvasti mukana sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa (mm. tukipalveluja koskeissa selvityksissä) sekä Savilahden kampushankkeessa
- + yhtymävaltuuston asettamat taloudelliset tavoitteet toteutuivat sairaanhoitopiirissä: kuntalaskutus toteutui lähes talousarvion mukaisesti (305,8 milj. euroa) ja ylijäämätavoite 0,9 milj. euroa toteutui. Kilpailukyky sopimus alensi palkkamenoja ja tilinpäätökseen vaikutti ict-kustannusten lykkäys 2,6 milj. euroa; satunnaisia myyntivoittoja 0,7 milj. euroa ja Servican antama ostohyvitys 0,8 milj. euroa; ilman näitä talousarvio olisi ylittynyt 4,1 milj. euroa eikä ylijäämätavoite olisi toteutunut
- + taseen alijäämät pystytään kattamaan v. 2019 loppuun mennessä pääosin omaisuuden myynteillä
- + leikkaussalien käyttöastetta on saatu nostettua ja jonossa oleville pyritään antamaan odotusaika odote

Kehitettäviä asioita tuli esille mm. seuraavia:

- Kuopion iltavastaanoton ja KYSin päivystyksen yhteistyön lisääminen, jotta kokenutta lääkärityövoimaa olisi käytettävissä; päivystyksessä olisi hyvä olla myös sosiaalityöntekijä tavattavissa
- kokonaisuuden hallintaan, saumattomiin palveluketjuihin ja tiedonkulkuun on tärkeää panostaa jatkossa eri sotetoimijoiden kesken
- mm. vanhusten palvelujen ja palveluasuntojen riittävydestä on huolehdittava
- sairaaloiden työnjaon ohella mm. selviämis- ja katkaisuhoidon tarkoituksenmukaista järjestämistä ja työnjakoa on hyvä selvittää

Palvelujen kehittämisessä on tärkeää huolehtia siitä, että turvataan nopea yhteys asiantuntijaan. Virtuaalikehityksen myötä on saatu nopeutettua esim. nuorten mielenterveyspalveluja.

KYS Kaarisairaalan pääsisäänkäynti

Työsuojelu

Työsuojelupäällikkö, turvallisuuspäällikkö ja työsuojeluvaltuutetut esittelivät tarkastuslautakunnalle kaupungin henkilöstön työsuojeluun liittyviä asioita kokouksissa 9.11. ja 29.11.2017.

Myönteisinä asioina todettiin mm. että rakenteelliset asiat ovat verrattain hyvällä tolalla; mm. työsuojelutoimikunnat kokoontuvat säännöllisesti ja työsuojeluvaltuutetut kutsutaan mukaan erilaisiin tapaamisiin. Työsuojeluhenkilöstön resursseja on lisätty ja on mm. laadittu hyvä ohje esimiehille työsuojelutarkastusten prosessista dokumentoinnin ja jälkiseurannan parantamiseksi.

- + työterveyshuollon kanssa on käytössä varhaisen puuttumisen malli (ilmoitus työnantajalle yli 30 kalenteripäivän sairauslomista) ja soveltuvia töitä ja osatyökyvyttömyysratkaisuja etsitään tarvittaessa
- + sisäilmaongelmien kartoitukseen ja hoitamiseen on laadittu toimintamalli, joka on herättänyt kiinnostusta muissakin kunnissa ja tämän rinnalle kehitettävää henkilötason ratkaisumallia valmistellaan moniammatillisessa työryhmässä
- + työhyvinvointiparimenettely on otettu käyttöön opetus- ja varhaiskasvatustoimessa

Kehitettävänä asioina todettiin seuraavaa:

- ennaltaehkäiseviin toimiin on syytä kiinnittää huomiota, ettei reagoida vain esille tuleviin ongelmiin; mm. vaaratilanteiden ilmoituksia tulee tehdä useammin ja työturvallisuusasioihin on syytä kiinnittää huomiota henkilöstön perehdytyksessä
- tietojärjestelmiä ja tilastointia tulee kehittää yhtenäisemmäksi, jotta työhyvinvointiin liittyvistä asioista saadaan parempi kokonaiskuva
- työhyvinvointiin liittyvien eri toimintaohjelmien laadintaa ja käytännön toteutusta on syytä valvoa paremmin ja tiedonkulkua eri työryhmien ym. välillä parantaa
- työsuojeluasiat on syytä nähdä osana johtamistyötä ja sisäistä laadunvalvontaa sekä työparitoimintaa on hyvä pyrkiä laajentamaan eri toimialoille
- riittävästä sijaisresursseista ja työ- ja opetusvälineistä on huolehdittava ennaltaehkäisemään liiallista työnkuormitusta ja työuupumusta
- puheeksi ottamisen kulttuuria mm. päihdeongelmien ratkaisussa olisi hyvä parantaa ohjeilla ja koulutuksella

1.3 Ulkoisen tarkastuksen järjestäminen

Ulkoisen valvonta

Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja kuntalain ja hallintosääntö mukaisesti.

Lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida hallinnon ja taloudenhoidon sekä palvelutoiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Lautakunnan tulee seurata tarkastustoimintaa ja tarvittaessa tehdä sitä koskevia kehittämis ehdotuksia. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastustoimisto valmistelee tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat ja avustaa tilintarkastajaa.

Tilintarkastus

Tarkastuslautakunta kilpailutti tilintarkastuspalvelujen ostopalvelut vuosille 2017 - 2020 ja hankinta päätettiin valtuustossa 6.2.2017. Tilintarkastusyhteisönä toimii BDO Audiator Oy vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, KHT Tiina Lind.

Tilintarkastusta on tehty tarkastuslautakunnalle esitellyn työohjelman mukaisesti ja tilintarkastaja on raportoinut lautakunnalle vuoden aikana ja tilintarkastuskertomuksen luovutuksen yhteydessä 9.5.2018.

Sisäisen valvonnan selonteko sisältyy toimintakertomukseen. Tilintarkastaja on todennut, että selonteossa olisi hyvä tuoda selkeämmin esille sisäisen valvonnan kehittämiskohteita ja tehtyjä toimenpiteitä.

Yksittäisiä osa-alueita, joissa on tilintarkastuksen havaintojen mukaan kehitettävää, ovat mm. osuuskuntien arvonnäiden kirjaamisessa, sopimusten hallinnoinnissa, oppilastilastojen tietojen keräämisessä ja ilmoittamisessa, laskutus-, palkka- ja maksuliikenneprosessin sisäisessä valvonnassa sekä tietojärjestelmien käyttöoikeushallinnassa, prosessien ja kontrollien kuvauksissa sekä tehtävien vastuunjaon selkeyttämisessä.

Kaupungin sisäinen tarkastaja on raportoinut myös tarkastuslautakunnalle omista havainnoistaan.

2 VUODEN 2016 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN JÄLKISEURANNASTA

Kuopion kaupunginvaltuusto käsitteli v. 2016 arviointikertomuksen kokouksessaan 22.5.2017. Arviointikertomuksessa esitetyistä havainnosta pyydetyt vastineet käsiteltiin kaupunginhallituksessa ja valtuustossa. Tarkastuslautakunta on merkinnyt annetut vastineet tiedoksi 18.10.2017. Tarkastuslautakunta kommentoi annettuja vastineita väliarviointilausunnossaan, joka käsiteltiin valtuustossa 20.11.2017.

Tarkastuslautakunta kiinnitti väliarvioinnissa edelleen huomiota mm. seuraaviin asioihin:

- talouden tasapainottamisen tärkeyteen, koska ennakoitiin suurehkoja määrärahojen ylityksiä erityisesti perusturvassa ja terveydenhuollossa sekä työmarkkinatuen kuntaosuudessa
- talouden sopeutustoimien raportoinnin puutteisiin
- erikoissairaanhoidon menojen realistisempaan budjetointiin
- tuottavuus- ja vaikuttavuustavoitteiden selkeämpään esitystapaan ja seurantaan
- asumispalvelupaikkojen lisätarpeeseen
- sähköiseen kokouskäytäntöön siirtymiseen kaikissa toimielimissä

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen perusteella todetaan, että taloudellinen tulos muodostui huomattavasti ennustetta paremmin, joskin lähinnä vero-ym. tulojen budjetoitua paremmasta kertymästä johtuen. Talouden sopeutustoimet eivät toteutuneet suunnitellulla tavalla, eikä niistä raportoitu kootusti osavuositarkastuksissa eikä tilinpäätöksen toimintakertomuksessa.

Talousarvio toteutui kokonaisuutena kuitenkin lopulta hyvin ja monilta osin jopa alle alkuperäisen talousarvion. Kilpailukyky sopimuksen myötä henkilöstökulut laskivat edellisestä vuodesta, vaikkei työajanpidennyksiä pystytty toteuttamaan mm. varhaiskasvatuksessa. Lomarahaleikkausten vaikutus verotuloihin tarkentuu v. 2017 verotuksen valmistuttua.

Erikoissairaanhoidon menot ylittivät alkuperäisen talousarvion 3,3 milj. ja 1,2 milj. eurolla muutetun talousarvion.

Sähköiseen kokouskäytäntöön siirtyminen on tapahtunut hitaasti.

Yli 75-vuotiaiden asumis- ja hoivapaikoista on puutetta edelleen. Huhtikuun tilanteessa jonoa oli palveluasumiseen 47, tehostettuun palveluasumiseen 53 ja pitkäaikaishoitopaikkaan 6.

Yli 90 vuorokautta odottaneita on ollut palveluasumiseen 15 (lokakuussa 2017 7 asiakasta) ja tehostettuun palveluasumisen 26 asiakasta (lokakuussa 8 asiakasta). Määrä on lisääntynyt.

On myönteistä, että Kuopiossa valmistuu kuluvana ja tulevina vuosina asumispalvelupaikkoja, joita kaupungilla on mahdollisuus käyttää:

2018	73
2019	61
2020 (talvi)	61
yht.	195 paikkaa
2022	Pyörön palvelukortteli (yht. 60 paikkaa)

3 KAUPUNKIKONSERNIN TAVOITTEET

3.1 Kaupunkikonsernille asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kaupunki muodostaa tytäryhteisöineen kuntakonsernin. Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty 22 tytäryhteisöä, viisi kuntayhtymää, yksi liikelaitoskuntayhtymä ja yksi osakkuusyhteisö. Tytäryhteisöistä neljä harjoitti asuntoliiketoimintaa, kymmenen kiinteistöliiketoimintaa, seitsemän kunnallista liiketoimintaa ja yksi ammattikorkeakoulutoimintaa.

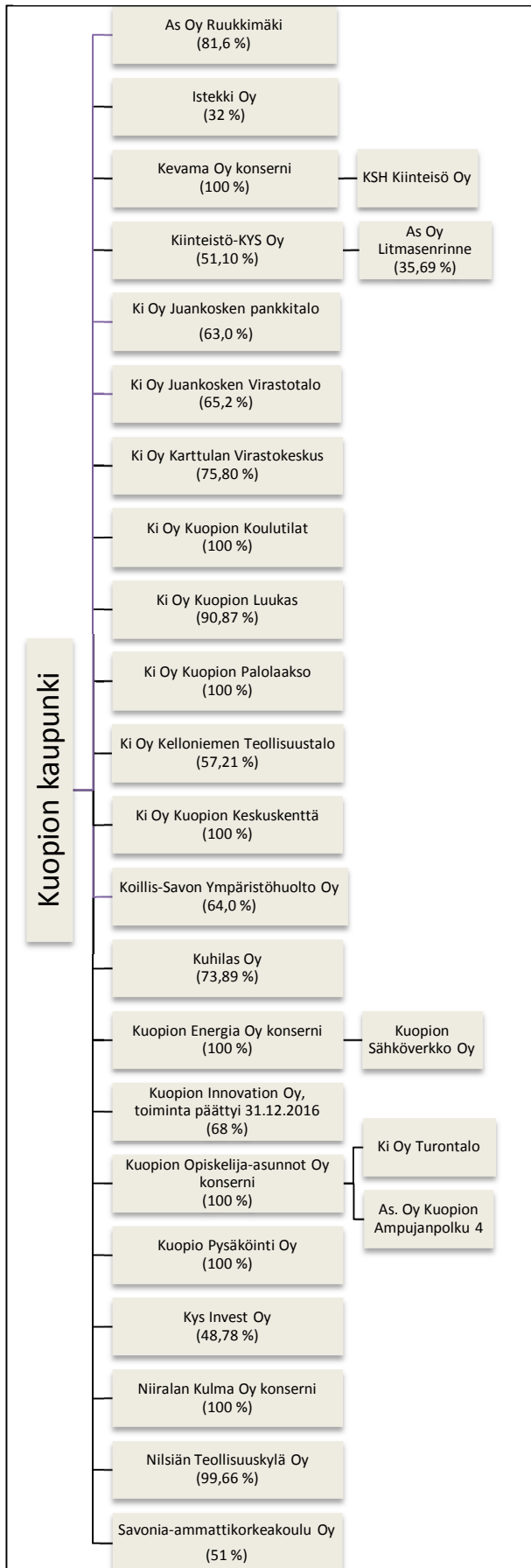
Konsernin tilikauden tulos oli n. 40,3 milj. euroa ylijäämäinen ja tilinpäätöserien jälkeen tilikauden ylijäämä oli n. 32,8 milj. euroa. Ylijäämä parani edellisvuodesta lähes 9 milj. eurolla. Verotulosten ja valtionosuuksien kasvu heijastui myös konsernin tulokseen. Vuosikate oli n. 40 milj. euroa poistoja suurempi. Konsernitaseen kertynyt alijäämä saatiin katettua ja kertymä kääntyi n. 2 milj. euroa ylijäämäiseksi.

TAULUKKO Konsernituloslaskelma (TP 2016 ei sisällä Juankosken lukuja)

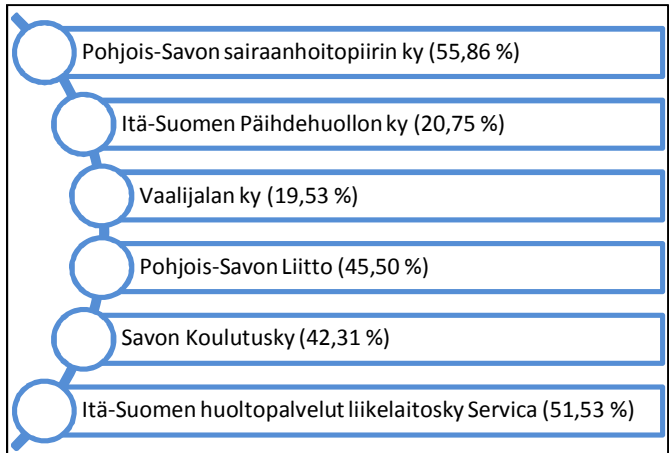
KONSERNITULOSLASKELMA	TP 2014 Milj. €	TP 2015 Milj. €	TP 2016 Milj. €	TP 2017 Milj. €
Toimintatuotot	541,4	545,2	557,5	614,6
Toimintakulut	-1048,8	-1076,4	-1092,5	-1171
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta)	0,67	0,25	0,4	1,1
TOIMINTAKATE	-506,8	-531,0	-534,5	-555
Verotulot	416,5	429,4	429,1	452,7
Valtionosuudet	204,7	226,2	244,7	258,0
Rahoitustuotot ja -kulut	-15,2	-14,0	-12,5	-11,9
VUOSIKATE	99,2	110,6	126,8	143,9
Poistot ja arvonalentumiset	-99,1	-99,0	-99,4	-103,6
Satunnaiset erät	4,7	0,3	1,4	0
TILIKAUDEN TULOS	4,8	11,9	28,8	40,3
Tilinpäätössiirrot	-0,1	-0,1	-0,1	0,02
Tilikauden verot	-0,2	-0,5	-0,9	-2,4
Laskennalliset verot	-2,3	-2,4	-2,4	-2,5
Vähemmistöosuus	-0,6	-1,0	-1,4	-2,6
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1,6	7,9	23,9	32,8

Kuopion kaupungin konsernirakenne 12/2017

Kuopion kaupungin tytäryhteisöt

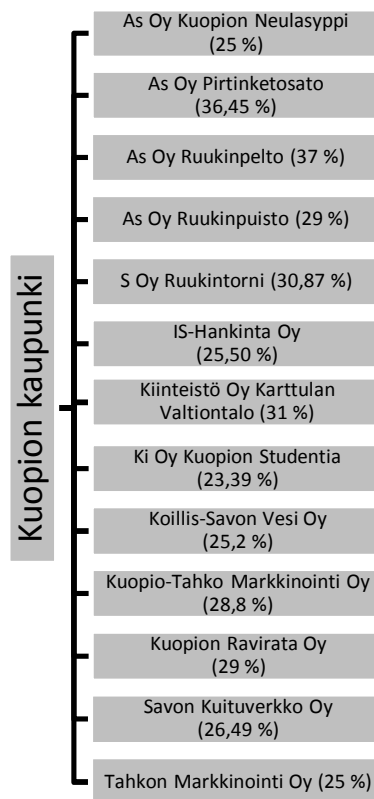
Kuntayhtymät

Konsernitilinpäätökseen yhdistelty osakkuusyhteisö:

Jätekkukko Oy (46,71 %)

Konsernitilinpäätökseen yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt:

Konsernitilinpäätökseen yhdistelemätön tytäryhteisö: AmaveK ry

Liikelaitokset: Kuopion Kuntateknikkaliikelaitos Mestar, Kuopion Vesi Liikelaitos, Kallaveden työterveysliikelaitos

Kirjanpidollisesti eriytetty taseyksiköt:

Isäntäkuntapalvelut (Tuusniemen kunnan perusterveydenhuolto), Kuopion Tilakeskus, Pohjois-Savon Pelastuslaitos

Investoinnit ja lainakantakehitys

Kaupunkikonsernin nettoinvestointimenot (160,46 milj. euroa) kasvoivat edellisvuodesta n. 41 milj. eurolla. Nettoinvestoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella 66,5 %. Toiminnan ja investointien rahavirta oli n. 24 milj. euroa negatiivinen. Rahoituksen rahavirta oli n. 8 milj. euroa negatiivinen ja rahavarat vähenivät n. 32 milj. euroa. Konsernin toiminnan ja rahavirran kertymä on ollut 5 vuodelta n. 177 milj. euroa negatiivinen, mikä näkyy konsernin lainamäärässä.

Konsernin lainakanta oli vuoden lopussa 947,2 milj. euroa (8.011 euroa/asukas). Lainamäärä kasvoi vuoden aikana 3,1 milj. euroa. Lainanhoitokate oli tyydyttävällä 1,1:n tasolla. Lainanhoitokate kertoo tulorahoituksen riittävydestä vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Lainakannasta suurimmat velat ovat Kuopion kaupungin 330 milj. euroa, Niiralankulma Oy:n 143 milj. euroa ja konserniosuus Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin lainasta 156 milj. euroa. Konsernin omavaraisuusaste oli 29 %.

Konsernin vuokravastuut kasvoivat 84,2 milj. eurosta 126,7 milj. euroon eli n. 42,5 milj. euroa johtuen kaupungin kiinteistöinvestointien lisääntyneestä toteutuksesta vuokra- ja rahoitusleasing-sopimuksilla. Vastuut ovat n. 1000 euroa/asukas.

Kaupunkien vertailua laina- ja vastuumääristä:

	Kaupungin lainat milj. €			Konsernilainat milj. €			Vastuut €/as.
	2017	Muutos	€/asukas	2017	Muutos	€/asukas	x)
Espoo	805,7	- 51,5	2 887	3 429,7	243,0	12 291	2516
Helsinki	1 206,0	- 165,0	1 875	4 984,7	44,7	7 749	906
Joensuu	228,9	45,2	3 009	486,0	64,0	6 389	1314
Jyväskylä	365,8	- 27,3	2 609	1 035,0	- 30,7	7 383	872
Kouvola	199,7	17,2	2 372	346,7	13,1	4 118	554
Kuopio	329,8	- 9,8	2 790	947,2	3,1	8 013	1072
Lahti	755,0	10,5	6 314	1 098,0	108,5	9 183	965
Oulu	632,6	- 38,5	3 135	808,1	- 66,1	4 004	1513
Pori	243,5	18,4	2 879	451,7	0,7	5 340	2634
Tampere	527,8	39,5	2 276	1 454,6	144,4	6 274	2296
Turku	757,1	81,8	3 992	1 383,9	75,6	7 296	2294
Vantaa	1 007,4	- 90,1	4 517	1 970,9	- 68,4	8 837	1556
X) konsernin vuokra- ja leasingvastuut (taseen liitetieto)							

3.2 Tytär-yhteisöille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen

Kaupunginvaltuusto asetti 14 keskeiselle kuntakonserniin kuuluvalla yhteisöllä toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet talousarviossa. Tavoitteet on johdettu kaupungin strategisista tavoitteista ja niillä pyritään vaikuttamaan konsernin talouden tasapainoon sekä hallittuun lainakannan kasvuun, palveluiden laatuun ja toiminnan tehokkuuteen sekä omaisuuden arvon säilyttämiseen.

Tarkastuslautakunta arvioi kaupunginhallituksen tavoin, että konserniyhtiöille asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Myönteisenä todetaan, että myös Servica liikelaitoskuntayhtymän talous on parantunut ja alkuvuotena taseeseen kertyneet alijäämät on saatu katettua. Tulos mahdollisti myös 1,7 milj. euron asiakashyvitysten maksun.

Sairaanhoitopiirin osalta kuntayhtymä on myös ilmoittanut, että alijäämät saadaan katettua ilman lisälaskutusta.

Taloudellinen tulos ylittyi mm. Istekki Oy:ssä ja Niiralankulma Oy:ssä.

Työhön kuntouttavia ja valmentavia palveluja tuottavan Kevama Oy:n taloutta ei saatu positiiviseksi; alijäämää kertyi 341.159 euroa. Yhtiön toiminnalle ei ole löydetty taloudellisia jatkomahdollisuuksia ja yhtiö on päätetty hakea selvitystilaan keväällä 2018.

Kuopion Pysäköinti Oy ei yltänyt kävijämäärän kasvutavoitteeseen. Tulorahoitus ei riittänyt kattamaan 1,4 milj. euron poistoja; tilikauden tappio pieneni kuitenkin edellisvuoden 1,25 milj. eurosta 683.000 euroon ja liiketoiminnan rahavirta kattoi 0,54 milj. euron lainanlyhennykset. Yhtiön lainoista suurin osa on siirretty kaupungin vastattavaksi v. 2014.

4 KAUPUNGIN TOIMINNAN TAVOITTEET

4.1 Talousarvion tavoitteiden asettaminen ja sitovuus

Kaupungin toiminnalle ja taloudelle asetettavista keskeisistä tavoitteista päättää kuntalain mukaan kaupunginvaltuusto. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että se toteuttaa kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden vuositavoitteet.

Vuoden 2017 talousarviossa kaupungin strategiset tavoitteet olivat sitovia. Strategiaan perustuvat tavoitteet on määritelty strategisten päämäärien mukaisesti. Talousarvion palvelualuekohtaisissa osissa strategian tavoitteita on täsmennetty toimenpiteillä. Tavoitteet ja vastuumäärittelyt on tehty tarkemmin palvelualuekohtaisissa käyttösuunnitelmissa.

Lisäksi taseyksiköille, liikelaitoksille sekä tytär-yhteisöille on asetettu sitovia tavoitteita. Toimielimillä ja tilivelvollisilla viranhaltijoilla on velvollisuus toimia tavoitteiden toteuttamiseksi, sekä selvittää valtuustolle perustelut, mikäli asetetuista tavoitteista on poikettu. Toimintakertomuksessa kaupunginhallitus esittää selvityksen valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta.

4.2 Strategisten tavoitteiden toteuttamisessa edistyminen

Kaupunginvaltuusto hyväksyi vuoteen 2020 ulottuvan strategian 28.6.2010. Keväällä 2013 strategiaa on arvioitu ja sen painotuksia tarkistettu. Strategia määrittää Kuopion kaupungin kehittämisen suuntaviivat vuosiksi eteenpäin. Strategiaa toteuttavat tavoitteet asetetaan vuosittain osana talousarvion valmistelua.

Visio ja päämäärät kuvaavat Kuopion kaupungin tulevaisuuden tahtotilaa eli sitä, millaiseksi Kuopion halutaan kehittyvän. Strategian näkökulmat kuvastavat niitä toiminnan alueita, joihin halutaan kiinnittää erityistä huomiota.

Menestystekijät ovat asioita, joissa kaupungin on ehdottomasti onnistuttava, jotta visio saavutetaan. Strategiaa toteuttavia ohjelmia on laadittu neljä; tuottavuus-, henkilöstö-, kasvu- sekä palvelu- ja hankintaohjelma.

TAULUKKO Kuopion arvot, visio, strategiset päämäärät sekä näkökulmat ja menestystekijät

KUOPION STRATEGIA 2020 PÄHKINÄNKUORESSA

Arvot / toimintaperiaatteet	Rohkeus	Luovuus	Yhdessä tekeminen - sitoutuminen - luottamus	Asiakaslähtöisyys
Visio	Kuopio on 150 000 asukkaan elävä ja kansainvälinen yliopistokaupunki, jossa on vahva yhdessä tekemisen henki			
Päämäärät	1. Kuopio on vahva suunnannäyttäjä. Kuopio on kärkikaupunkien joukossa rakentamassa kestävää taloutta ja määrittelemässä kehityksen linjauksia. 2. Kuopiossa on kehittynyt, kansainvälinen ja monipuolinen elinkeinoelämä. 3. Kuopio on korkeatasoisen koulutuksen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan keskittymä. 4. Kuopiossa on omatoimisuutta ja ennaltaehkäisyä painottavat palvelut. Kuopio on edelläkävijä osallisuuden hyvinvointipalvelujen kehittämisessä.			
Näkökulmat ja menestystekijät	Vetovoima, kilpailukyky, kasvu 1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä 2. Innovaatio- ja opiskelukaupunki 3. Kuopio-kuva – paras kaupunki yhteisö	Asukkaat ja palvelut 4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne 5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Resurssit, johtaminen ja henkilöstö 6. Tasapainoinen talous 7. Liikelaitosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus 8. Määrätietoinen kokonaisjohtaminen	

Vuoden 2017 talousarviokirjassa esitettiin sivuilla 24 - 32 Kuopion kaupungin strategia vuoteen 2020 ja valtuustoon nähden sitovat kaupunkistrategiaa toteuttavat tavoitteet vuodelle 2017. Talousarviossa esitettiin yhteensä 21 sitovaa tavoitetta. Toimintakertomuksen sivulla 53 on esitetty ensin yhteenvetotaulukko tavoitteiden toteutumisesta, jonka mukaan suurin osa tavoitteista on toteutunut tai edennyt suunnitellusti. Hitaasti tai osittain eteneviä tavoitteita on todettu viisi, jotka ovat kohdistuneet strategian näkökulmaan Resurssit, johtaminen ja henkilöstö.

Myönteisiä kehityssuuntia on todettavissa mm. seuraavissa:

- + kaupungin vetovoima-, kilpailukyky- ja kasvutavoitteet ovat toteutuneet hyvin; tätä osoittaa mm. kaupunkivertailussa Kuopion sijoittuminen 4. sijalle muuttohalukkuustutkimuksessa
- + suuret kehityshankkeet Savilahti, Asemanseutu ja Kuopionlahti ovat edenneet suunnitellusti
- + ilmastopoliittisia tavoitteet ovat edenneet hyvin; mm. kasvihuonepäästöt ovat vähentyneet vuoden 1990 tasosta vuoteen 2017 verrattuna 35 %
- + eri ikäryhmien ennaltaehkäiseviin palveluihin on haettu parannusta hyvinvointiohjelmilla ja hankkeilla sekä palveluprosesseja kehittämällä
- + vanhustenhoidossa on kehitetty palveluja avohoitopainotteisemmaksi
- + erikoissairaanhoidon siirtoviivemaksuja on saatu vähennettyä viime vuosina
- + toiminnallinen tulos saatiin käännetty positiiviseksi v. 2017
- + Kuopion strategia vuoteen 2030 on hyväksytty
- + sote- ja maakuntauudistuksen valmistelua on tehty laajasti

Eri menestystekijöihin liittyvien tavoitteiden toteutumista on eritelty tarkemmin toimintakertomuksen sivuilla 53 - 68, josta seuraavassa yhteenveto.

TAULUKKO Strategisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Vastuutaho	Toteuma toimintakertomuksen mukaan
VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU –NÄKÖKULMA		
Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä		
Kasvun edellytyksistä ja elinkeinoelämän kehittymistarpeista (mm. tonttitarjonta) huolehditaan. Myös pienten ja keskisuurten yritysten kehitystä tuetaan.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue	etenee suunnitellusti
Edistetään aktiivisesti elinkeinopoliittisesti merkittävien investointien toteutumista Kuopiossa.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue	etenee suunnitellusti
Innovaatio- ja opiskelukaupunki		
Savilahden alueen kehittäminen etenee suunnitellusti.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue	etenee suunnitellusti
Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö		
Markkinointiviestinnällä tuetaan elinvoiman kehittämistä ja isojen hankkeiden toteutumista. Alueen toimijat kytketään vahvemmin mukaan Kuopion markkinointiin.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue	etenee suunnitellusti
Hyvinvointipalveluja, koulutusta ja tapahtumia tuodaan vahvemmin esille kaupungin vetovoima- ja elinvoimatekijänä.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue	etenee suunnitellusti
ASUKKAAT JA PALVELUT –NÄKÖKULMA		
Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne		
Ilmastopoliittinen ohjelma tarkistetaan. Kaupungin resurssiviisautta kehitetään Fisuverkostossa (Fisu – Finnish Sustainable Communities)	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Tilakeskus	valmis
Isot kaupunkikeskustan kehittämishankkeet etenevät suunnitellusti ja kokonaisuuden kannalta jäsenetysti.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue	etenee suunnitellusti
Täydennysrakentamisen edistämistä jatketaan. Kehitetään asukkaat osallistavaa kokonaisvaltaista lähiökehittämistä.	Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	etenee suunnitellusti

Asiakaslähtöiset ja ennaltaehkäisevät palvelut		
Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	kaikki em. palvelualueet	etenee suunnitellusti
Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	kaikki palvelualueet	etenee suunnitellusti
Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät.	kaikki palvelualueet	etenee suunnitellusti
Vaikutetaan aktiivisesti käynnissä olevaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiseen, jotta kaupungin kehittämät asiakaslähtöiset palvelut jäisivät käytäntöön uudistuksessa.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue	etenee suunnitellusti
Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa. Hankintaosaamista ja hankintakäytäntöä kehitetään edelleen.	kaikki palvelualueet	etenee suunnitellusti
RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ –NÄKÖKULMA		
Tasapainoinen talous		
Tilojenkäyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimitilastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.	kaikki palvelualueet Isäntäkuntapalvelut; Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee hitaasti tai osittain
Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön talouden tasapinottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakoarviointi.	kaikki palvelualueet Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee suunnitellusti
Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus		
Sidosyksikköostojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikköostossa uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehintasopimukset ja bonus/sanktio –käytäntö.	kaikki palvelualueet Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee hitaasti tai osittain
Määrätietoinen johtaminen		
Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistamaan toimintaan ja työllistymiseen.	kaikki palvelualueet Isäntäkuntapalvelut, Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee hitaasti tai osittain
Henkilöstön hyvinvointi ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot / HTV vähenevät.	kaikki palvelualueet Isäntäkuntapalvelut, Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee hitaasti tai osittain
Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yritys-elämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	kaikki palvelualueet Isäntäkuntapalvelut Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	valmis
Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuottavuustavoitteiden saavuttamista.	kaikki palvelualueet Isäntäkuntapalvelut, Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee hitaasti tai osittain
Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palvelukseen henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoitujen palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laaja-alaisia tehtäviä.	kaikki palvelualueet Isäntäkuntapalvelut Tilakeskus Pohjois-Savon Pelastuslaitos	etenee suunnitellusti

TAULUKKO Yhteenveto strategisten tavoitteiden toteutumisesta

Strategiset tavoitteet	Tavoitteiden lukumäärä	Etenee suunnitellusti / valmis	Etenee hi-taasti tai osittain	Ei etene / ei alkanut
Kriittiset menestystekijät				
VETOVOIMA, KILPAILUKYKY, KASVU				
Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	2	2		
Innovaatio – ja opiskelijakaupunki	1	1		
Kuopio-kuva	2	2		
ASUKKAAT JA PALVELUT				
Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	3	3		
Asiakaslähtöiset ja ennaltaehkäisevät palvelut	5	5		
RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ				
Tasapainoinen talous	2	1	1	
Liikelaitosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	1		1	
Määrätietoinen kokonaisjohtaminen	5	2	3	
yhteensä	21	16	5	

Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat toteutuneet kokonaisuutena melko hyvin.

Tuottavuuden, tuloksellisuuden ja työelämän määrätietoisella ja pitkäjänteisellä kehittämisellä parannetaan kuntalaisten palveluja ja niiden vaikuttavuutta, edistetään henkilöstön hyvinvointia ja mahdollisuuksia pidempään työuriin ja parannetaan toiminnan tuloksellisuutta.

4.3 Kaupungin talous

Talousarviossa ennakoitiin, että kaupungin (ydinkaupunki, taseyksiköt ja liikelaitokset) alijäämä olisi v. 2017 n. 8,7 milj. euroa. Tilinpäätös toteutui n. 9,6 milj. euroa ylijäämäisenä, joten tulos oli huomattavasti arvioitua parempi. Liikelaitosten osuus em. ylijäämästä oli n. 2,3 milj. euroa.

Tuloslaskelma- ja henkilöstövertailua edellisvuoteen vaikeuttaa kuntaliitos Juankosken kanssa 1.1.2017 lukien. Tasevertailussa Juankosken luvut ovat mukana vuodelta 2016.

Kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkaus otettiin huomioon jo v. 2016 tilinpäätöksen lomapalkkajaksotuksissa. Kaikkiaan sopimus vähensi n. 300 milj. euron henkilöstökuluja 7 milj. euroa.

Käyttötaloudessa toimintatuotot kattoivat n. 800 milj. euron toimintakuluista n. viidesosan (22,8 %). Verorahoitus ja rahoitustuotot kattoivat menot ja vuosikate n. 57,5 milj. euroa kattoi hyvin n. 48 milj. euron poistot, jonka jälkeen tilikauden tulos 9,2 milj. ja ylijäämä 9,6 milj. euroa. Tulorahoituksella pystyttiin rahoittamaan n. 49 milj. euron nettoinvestoinnit. Lainamäärää pystyttiin vähentämään n. 10 milj. eurolla kassavarojen pysyessä n. 50 milj. eurossa.

Valtionosuudet toteutuivat ennakoidusti ja verotulot ylittivät talousarvion huomattavasti. Yhteisöveron osuus nousi suhteellisesti eniten. Kun vertailussa huomioidaan Juankosken verotulot, niin verojen ja valtionosuuksien (verorahoituksen) kasvu oli 8 milj. euroa (1,2 %).

TAULUKKO Verorahoitus

VERORAHOTUS	TP2011	TP2012	TP2013	TP2014	TP2015	TP2016	TP2017
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Kunnan tulovero	286,3	310,4	335,3	362,3	369,4	372,4	388,8
Osuus yhteisöveron tuotosta	18,4	15,6	17,1	19,8	21,8	20,5	25,5
Kiinteistövero	20,2	23,7	32,1	34,4	38,2	36,3	38,4
Verotulot yhteensä	324,9	349,7	384,5	416,5	429,4	429,1	452,7
Valtionosuudet	129,7	153,8	153,1	158,6	164,2	182,7	197,3
Yhteensä	454,6	503,5	537,6	575,1	593,6	611,8	650,0

Kuntaliitokset v. 2011 Karttula, v. 2013 Nilsia, v. 2015 Maaninka, v. 2017 Juankoski. Kuopion tuloveroprosentin nosto v. 2010 18,75 %:sta 19,5 %:iin ja v.2014 19,5 %:sta 20,5 %:iin. Merkittävimmät kiinteistöveron korotukset v. 2013 Juankosken tuloveroprosentti oli ollut 21,5 %

Valtionosuuksissa verotulotasauksen osuus on kasvanut peruspalvelujen valtionosuuksien vastavasti laskiessa. Vuonna 2014 verotulotasaus oli n. 0,9 milj. euroa, v. 2015 n. 22,4 milj. euroa, v. 2016 n. 23,7 milj. euroa ja v. 2017 n. 31,2 milj. euroa.

Talousarviomäärärahojen toteutuminen

Talousarviossa käyttötalouden määrärahat oli myönnetty bruttositovina. Toimintakertomuksessa ei ole esitetty kootusti yhteenvetoa sitovuustason toteutuksesta. Suurimmat poikkeamat olivat terveydenhuollon ja perusturvan menoissa ja tuloissa. Toimintakateasetalla toteuma oli seuraava:

Toimintakate palvelualueittain

	TA2017 alkuperäinen M€	TA2017 muutoksien M€	TP2017 M€	Vrt. alkuperäinen TA (+) paremmin (-) huonommin M€	Vrt. TA muutoksien (+) paremmin (-) huonommin M€
Elinvoima ja konsernipalvelu	-27,0	-27,6	-25,5	1,6	2,2
Kaupunkiympäristön palvelualue	-5,0	-5,1	-2,7	2,3	2,3
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	-35,4	-36,1	-35,5	-0,2	0,6
Kasvun ja oppimisen palvelualue	-188,8	-185,6	-184,7	4,1	1,0
Perusturvan palvelualue	-140,5	-143,2	-141,6	-1,2	1,6
Terveydenhuollon palvelualue	-234,8	-242,0	-242,0	-7,2	0,0
- josta ESH	-162,7	-164,7	-165,9	-3,3	-1,2
Terveydenhuolto ilman ESH	-72,1	-77,3	-76,0	-3,9	1,2
Vaalit	-0,4	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1
Tarkastustoimi	-0,3	-0,3	-0,3	0,0	0,0
Yleishallinto	-16,1	-17,5	-16,4	-0,3	1,2
TOIMINTAKATE YDINKAUPUNKI	-648,2	-657,8	-649,0	-0,8	8,8
Tilakeskus	31,1	31,1	32,6	1,5	1,5
Kuopion Vesi	13,8	13,8	13,8	0,0	0,0
Muut taseyksiköt ja liikelaitokset yhteensä	2,7	2,7	3,5	0,8	0,8
TOIMINTAKATE KOKO KAUPUNKI	-600,6	-610,3	-599,1	1,5	11,1

Tuloslaskelma

	TA2017 alkuperäinen M€	TA2017 muutoksin M€	TP2017 M€	Vrt. alkuperäinen TA (+) paremmin (-) huonommin M€	Vrt. TA muutoksin (+) paremmin (-) huonommin M€
TOIMINTAKATE KOKO KAUPUNKI	-600,6	-610,3	-599,1	1,5	11,1
Verotulot	438,0	451,5	452,7	14,7	1,2
Valtionosuudet	197,0	197,0	197,3	0,3	0,3
Rahoitustuotot ja -kulut	5,1	6,0	6,6	1,5	0,6
Vuosikate	39,5	44,2	57,5	18,0	13,3
Poistot ja arvonalentumiset	-48,8	-48,8	-48,4	0,4	0,4
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-9,2	-4,6	9,2	18,4	13,7
Tilinpäätöserät	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	-9,1	-4,4	9,6	18,6	13,9

Tarkastuslautakunta toteaa myönteisenä havaintona, että määrärahojen käytössä on saatu aikaan säästöjä ja kiittää henkilöstöä hyvästä talousarvion toteuttamisesta.

Talousarviossa on noudatettu hyvää periaatetta, että verorahoitteiset tulot on arvioitu varovaisesti ja toisaalta menot on arvioitu riittävän suurina ja lisämäärärahoja on haettu menoarvioiden mukaan.

Vuoden aikana talousarvion ennusteet eivät ole antaneet oikeaa kuvaa talouden tilanteesta v. 2014-2017, joten taloustilanteen ennakointia tilivuoden aikana olisi hyvä saada tarkemmaksi. Epätarkat ennusteet kuluva vuodesta aiheuttavat ehkä tarpeellisiakin säästötoimia ja antavat väärän kuvan talousarvion valmisteluun. Toisaalta sopeutustoimien toteutuksesta tulee edellyttää seuranta ja selkeää raportointia.

Vuoden 2018 talousarvio on n. 13 milj. euroa alijäämäinen ja taloussuunnitelma vuosille 2019-2021 on n. 4,2 milj. euroa alijäämäinen.

Kuten tilinpäätöksen toimintakertomuksessa on todettu, tämä edellyttää talouden tasapainottamistoimenpiteiden jatkamista, tuottavuuden parantamista sekä rakenteellisten muutosten valmistelua ja toteuttamista.

Väestön ikääntyminen, työllisyyden hoito ja kaupungin kasvu aiheuttavat menopaineita, joihin ei voida vastata alenevilla tulokertymillä.

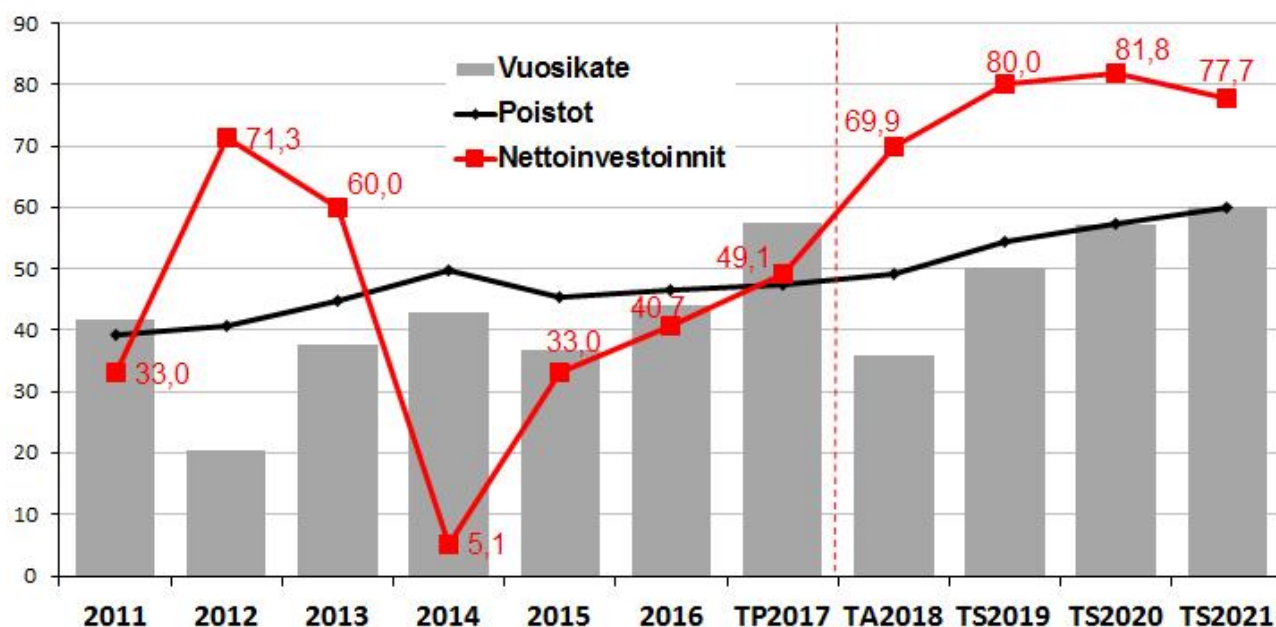
Palvelutuotannon tehostaminen edellyttää rakenteellisten muutosten lisäksi avoimiksi tulevien tehtävien täyttämistä pidättäytymistä tai vastaavan säästön aikaansaamista ostopalveluista, sisäisen liikkuvuuden lisäämistä sekä toimitilojen käytön tehostamista. Palvelualueiden toiminnan ja resurssien kohdentamisessa painopiste tulee olla erityisesti asiakasrajapinnassa.

Peruskaupungin lainamäärä oli v. lopussa n. 330 milj. euroa (2789 euroa/asukas). Lainanhoitokate oli 1,1 eli tulorahoitus oli riittävä suhteessa lainojen korkojen ja lyhennysten maksuun.

Lainamäärän tarkastelussa on huomioitava myös mm. elinkaarimallilla toteutettujen hankkeiden lainat konsernitasolla ja vuokra- sekä rahoitusleasingvastuut (n. 1000 euroa/asukas), jotka rasisittavat käyttötaloutta. Lisäksi korjausvelkaa on laskettu olevan kiinteistöissä ja kunnallistekniikassa n. 100 milj. euroa/1000 euroa/asukas.

Tilinpäätösten vertailua vaikeuttaa kuntaliitosten lisäksi erityisesti v. 2014 tehty Kuopion Energia liikelaitoksen yhtiöittäminen. Satunnaisia myyntituloja tuli suuri määrä ja kaupungin taseeseen tuli ylijäämiä yli 100 milj. euroa. Järjestelyt eivät kuitenkaan parantaneet kaupungin rahoitusasemaa, vaan lainamäärä pysyi entisellään. Järjestely näkyy taseessa lainasaamisissa.

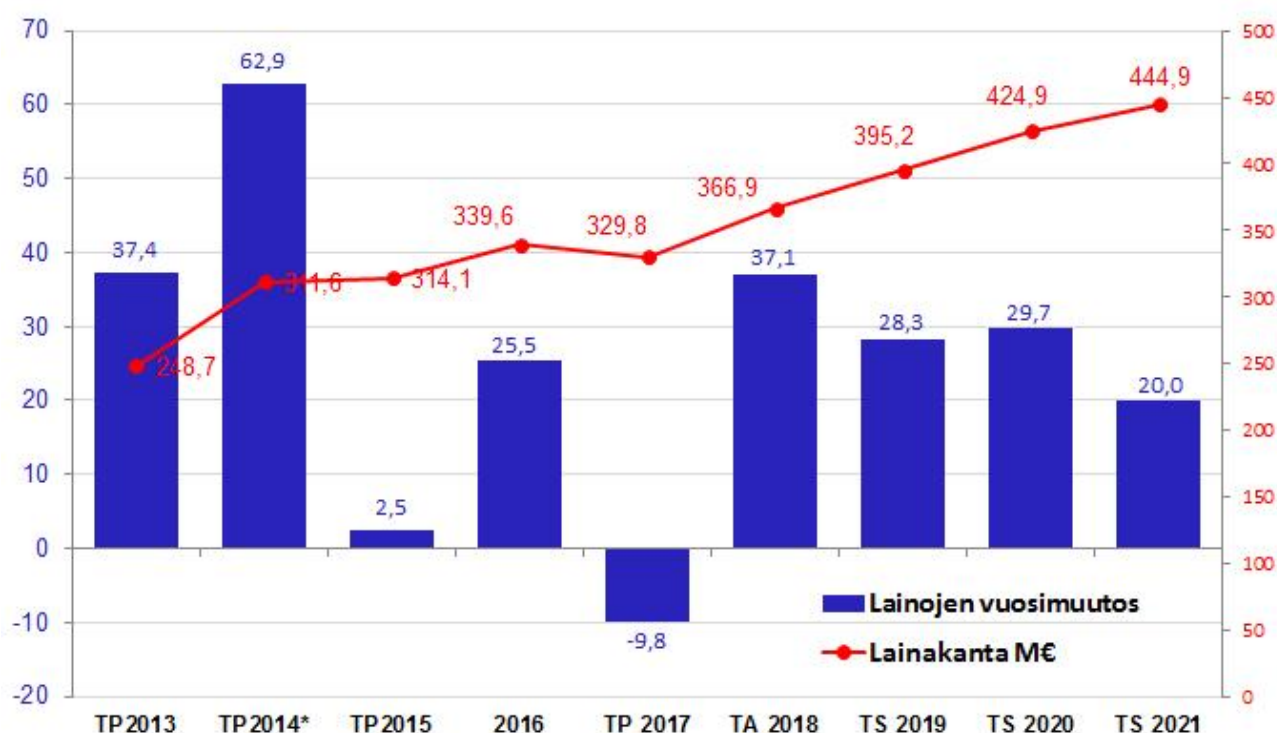
Kuopion vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit milj. euroa

*) Vuoden 2014 investointeihin sisältyy Kuopion Energia Liikelaitoksen ja Savonia ammattikorkeakoulu ky:n yhtiöittämiseen sekä Kuopion Pysäköinti Oy:n yhtiöjärjestelyihin liittyviä tuloja. Ilman näitä eriä nettoinvestoinnit ovat 64,5 milj.€.

** Juankosken kuntaliitos 1.1.2017

Lainakanta ja vuosimuutos M€

* V. 2014 lainakannan lisäyksestä 37,1 milj. euroa johtui Kuopion Pysäköinti Oy:n toimintojen järjestelyjen yhteydessä kaupungille siirtyneisiin pitkäaikaisiin lainoihin

Vuoden 2017 tulo-rahoitus kattoi nettoinvestoinnit ja velkamäärä pieneni. Tulevien vuosien investointisuunnitelmalla sama saavutus vaatisi 25-35 milj. euroa korkeamman vuosikatetason.

Lainamäärän kasvu tulevina vuosina tulee lisäämään korkokuluja. Mahdollisesta korkotason noususta johtuvat korkoriskit kasvavat ja lisäävät suojaustarvetta ja -kuluja.

Vertailua muiden kaupunkien tilinpäätöksiin

Vertailukaupunkien vuosikatteen ja tulokset paranivat lähes kaikilla:

	Vuosikate milj. €			Tulos milj. €			Tulovero-%
	2017	Muutos	€/asukas	2017	Muutos	€/asukas	
Helsinki	837,9	30,5	1 303	483,1	12,9	751	18,50
Espoo	230,9	31,9	827	86,5	26,6	310	18,00
Vantaa	164,0	-14,8	735	40,4	-24,1	181	19,00
Oulu	119,2	43,0	591	38,5	43,2	191	20,00
Joensuu	41,4	12,8	544	10,0	11,0	131	20,50
Lahti	60,7	46,7	508	17,2	27,0	144	20,75
Kuopio	57,5	13,3	486	9,2	15,4	78	20,50
Pori	40,9	3,0	484	15,9	6,2	188	19,75
Jyväskylä	67,1	7,8	479	13,5	9,1	96	20,00
Tampere	85,1	10,7	367	-10,7	6,3	-46	19,75
Kouvola	22,7	-1,9	270	-2,7	-8,5	-32	20,75
Turku	39,0	-33,2	206	7,1	-4,2	37	19,50

5 TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEN ARVIOINTI

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunta arvioi talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyyttä.

Kaupungin taseessa ei ole alijäämää, joten kuntalain mukaista arviota ei ole tarpeen tehdä. Talouden tasapainotustoimenpiteitä on syytä kuitenkin jatkaa.

6 YHTEENVETO ARVIOINTIVUODESTA 2017

Kaupungin ja kaupunkikonsernin taloudellisen aseman ja tavoitteiden toteutumisen arviointia on vaikeuttanut viime vuosina tapahtuneet kuntaliitokset, palvelujen organisointimuutokset sekä mm. valtionosuus- ja veroperustemuutokset.

Talousarvion laadinnan ja toteutuman välillä on ollut suuria eroja, joskin hyvä asia on ollut se, että toteumat ovat olleet pääsääntöisesti vuoden aikana tehtyjä ennusteita parempia.

Vuoden 2017 talousarvion laadintaa, toteutumista ja vertailtavuutta on haitannut mm. kilpailukysopimuksesta aiheutuneet asiat; säästöt henkilöstömenoissa, mutta toisaalta sopimuksesta aiheutuneet muutokset veroperusteisiin ja valtionosuuksiin. Perustoimeentulotuen siirto Kelan hoitettavaksi vaikutti myös menoihin sekä tuloihin.

Vuonna 2017 Kuopion kaupunki sai useista tunnustuksista ja palkintoja

Tarkastuslautakunta toteaa myönteisenä asiana sen, että kaupungin hallinnossa on otettu käyttöön prosessien ja toimintojen kehittämisessä itsearviointi- ja laadunhallintamenetelmiä ja kaupunki on saanut kehittämistyöstä myös valtakunnallisia huomionosoituksia.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos antoi yhdessä Kuntaliiton kanssa erityismaininnan Kuopion kaupungille ansiokkaasta hyvinvointijohtamisesta. Hyvinvointi on huomioitu toiminnan ja talouden suunnittelussa: päätöksenteossa ja asiakirjoissa sekä organisaation rakenteessa.

Kuopion kaupunki sai ensimmäisenä organisaationa Suomessa Verraton CAF -käyttäjätunnustuksen. Valtiokonttori myönsi tunnustuksen kaupunkiympäristön palvelualueelle organisaation kehittämisestä. Kaupunkiympäristön palvelualueella on pitkäjänteisesti ja systemaattisesti tehty CAF-itsearviointeja kaikissa palvelualueen työyksiköissä. Henkilöstö on aktiivisesti osallistunut itsearviointiin ja kehittämiskohteiden valintaan.

Perusturvan palvelualueelta vanhuspalvelut palkittiin KunTeko 2020 –gaalassa vanhuspalvelujen kehittämismallistaan. Vanhuspalveluissa on toiminut vuodesta 2011 alkaen henkilöstöstä kootut hoitotyön eri sisältöaiheita kehittävät työryhmät, ns. kehryt, jotka pohjautuvat Ikäystävällinen Kuopio -ohjelmaan. Toiminnan tavoitteena on mm. osallistaa henkilöstöä kehittämään omaa työtään ja sisältöä sekä koota ja jakaa muille uusinta tietoa ryhmän aiheeseen liittyen. Painopiste on arjen asioissa ja käytäntöä tukevilla aiheilla. Kaikki tapahtuu vetäjien oman työn ohella ja osana omaa työtä. KunTeko 2020 on kuntatyönantajien ja kunta-alan pääsopijajärjestöjen v. 2014 käyn-

nistämä valtakunnallinen kunta-alan työelämän kehittämisohjelma, jonka yhtenä tavoitteena on tehdä näkyväksi ja levittää kuntakentällä tehtyä kehittämistyötä.

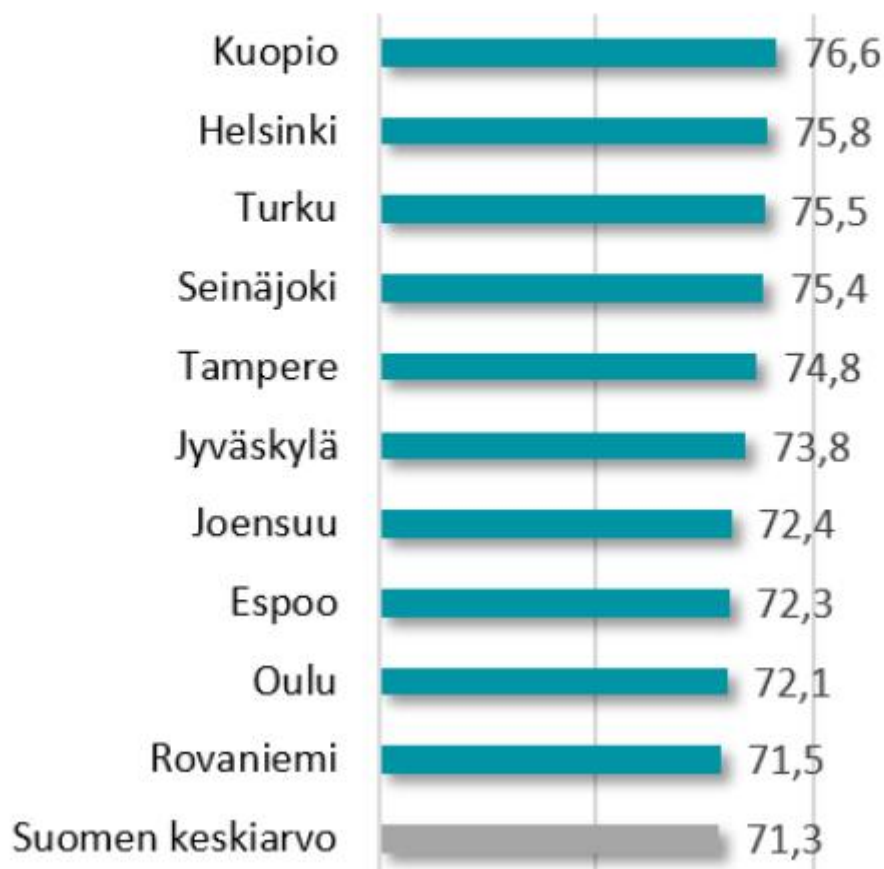
Tarkastuslautakunta iloitsee henkilöstön aktiivisuudesta yhdessä tekemiseen ja oman työnsä kehittämiseen sekä kannustaa jatkamaan kehittämistyötä.

Tarkastuslautakunta kannustaa talousarvio- ja tilinpäätösraportoinnin kehittämiseen. Entistä selkeämpi, johdonmukaisempi ja graafisempi esitystapa keskeisistä taloudellisuus-, tuottavuus- ja vaikuttavuustavoitteista ja niiden toteutumisesta helpottaisi valtuustotyöskentelyä sekä hallintokuntien itsearviointia ja tarkastuslautakunnan arviointityötä.

Kuopion asukastyytyväisyys on parantunut

Kuopion asukastyytyväisyys on kehittynyt hyvään suuntaan; tätä osoittaa mm. Kuntarating 2017 -tutkimuksessa saavutettu 1. sija suurten kaupunkien vertailussa. Arviointilukema oli noussut edellisestä huomattavasti. Kuopio sijoittui myös kaikkien kuntien vertailussa viidenneksi.

Kuntarating 20 suurinta kaupunkia EPSI Rating 2017

Kuntarating 2017 -tutkimukseen haastateltiin yhteensä 10 065 Suomessa asuvaa yli 18 -vuotiasta asukasta Suomessa. Tarkemmin tutkimuksesta: <http://www.epsi-finland.org/report/kuntarating-2017/>

Hyvinvointikertomuksen arviot kuntalaisten hyvinvoinnin kehittymisestä

Kuntalaisten hyvinvointia koskevien tavoitteiden toteutumista kuvataan hyvinvointikertomuksessa. Laaja, valtuustokautta 2013-2016 koskenut hyvinvointikertomus on käsitelty valtuustossa keväällä 2017 ja vuotta 2017 koskeva raportti 9.4.2018 § 28. Raportti löytyy kaupungin verkkosivuilta osoitteesta www.kuopio.fi/hyvinvointi.

Hyvinvointikertomuksesta ilmenee, että suurimmat huolenaiheet kohdistuvat lasten, nuorten ja lapsiperheiden ongelmiin. Mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat lisääntyneet.

Palvelujen kysyntä on kasvanut perheneuvolassa, lastensuojelussa, nuorten mielenterveyspalveluissa sekä KYSin nuorisopsykiatrian poliklinikalla. Hoitotakuuajat ovat ylittyneet kaupungin nuorten mielenterveysyksikössä, aikuissosiaalityön ja lapsiperhepalvelujen osalta ne ovat toteutuneet pääsääntöisesti lakisääteisissä määrärajoissa. Lisäresurssien tarvetta on mm. koulujen oppilashuollossa.

Tarkastuslautakunta toteaa myönteisinä arvioina seuraavaa:

- + lapsiperheiden varhaista avohuollon tukea on lisätty ja lastensuojeluilmoitusten tekoa on helpotettu sähköisesti
- + perheneuvola, SIHTI Nuorten vastaanotto ja Lasten ja nuorten mielenterveysyksikkö yhdistyivät v. 2017
- + maakunnallista perhekeskusmallia suunnitellaan
- + Pohjois-Savoon suunnitellaan päihdeongelmista kärsiville alaikäisille hoitolaitosta, jossa yhdistyvät lastensuojelun, päihdehuollon ja mielenterveyshoidon toimet
- + lasten ja nuorten hyvinvointi on joiltakin osin myös parantunut ja koulukiusaaminen on vähentynyt
- + vanhusten hoivapalvelujen resursseja on lisätty; keväällä 2017 vakinaistettiin 60 työntekijää
- + kaupunki koetaan edelleen melko turvallisenä ja viihtyisenä; myös palveluihin ollaan yleisesti ottaen tyytyväisiä, mikä näkyy em. asukastyytyväisyystutkimuksen tuloksessa

Ikäihmisten asumispalveluissa palveluihin pääsyssä on omasta palvelutuotannosta ja ostopalveluista huolimatta todettu asiakasmäärien lisäyksestä johtuen olevan vaikeuksia ja jonoja.

Lisäresurssien tarvetta on mm. koulujen oppilashuollossa.

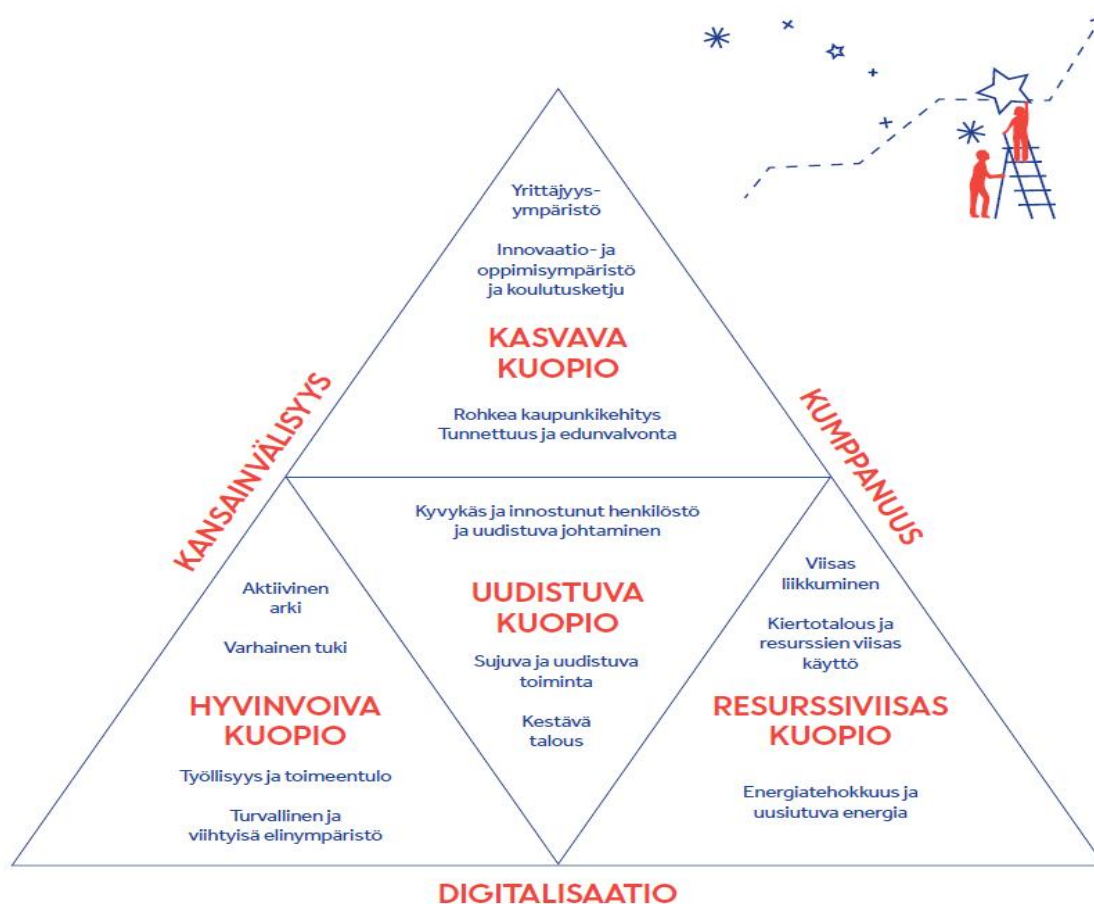
Huumeiden käytön lisääntyminen on huolestuttavaa. Asiaan on kiinnitetty huomiota, mutta on tarpeen tiivistää edelleen eri viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyötä ja resursseja kohdentaa myös ennaltaehkäisevään työhön.

Työttömyys on vähentynyt ja uusia työpaikkoja on syntynyt. Työttömyysaste on matala verrattuna muihin vastaavan kokosiin kaupunkeihin. Pitkäaikaistyöttömiä on kuitenkin yli 2000 ja nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä yli 1000. Työmarkkinatuen kuntaosuutta on maksettu 12,3 milj. euroa vuonna 2017. Toimenpiteet pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden vähentämiseksi eivät toteutuneet aiotussa aikataulussa ja laajuudessa; määrärahoja jäi käyttämättä 1 milj. euroa.

Kaupunkistrategia on uusittu vuoteen 2030

Kaupungin strategia vuoteen 2030 on uusittu v. 2017 ja valmisteluun ovat osallistuneet keskeisesti uusi valtuusto sekä kaupungin johto. Laadintaan ovat eri vaiheissa osallistuneet myös henkilöstö, kuntalaiset, elinkeinoelämän edustajat sekä muut sidosryhmät. Myös taloussuunnittelu on tehty tuleville vuosille uuden strategian pohjalta määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti. Kuopio tähtää kasvuun ja entistä monipuolisempaan ja kattavampaan kaupunkiyhteisön kehittämiseen ja strategisten päämäärien saavuttamiseen.

Uudistettu kaupunkistrategia ”Hyvän elämän pääkaupunki” löytyy kaupungin verkkosivuilta osoitteesta: <https://www.kuopio.fi/fi/strategia>

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että strategiasta johdetut, talousarviossa asetetut tavoitteet määritellään konkreettisilla ja mitattavilla, kuntalaisia palvelevilla toimenpiteillä. Kuntaliiton talousarviosuosituksessa todetaan, että tavoitteet on pyrittävä asettamaan niin, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Tulevina vuosina tarkastuslautakunta tulee arvioimaan myös sitä, tukevatko talousarviossa esitetyt tavoitteet strategian toteutumista.

7 VASTINEPYYNNÖT

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginhallitus antaisi valtuustolle arviointikertomuksesta vastineet ja kommentit tarkastuslautakunnan edellä esittämiin kehittämiskohteisiin ja erityisesti seuraaviin kysymyksiin.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilta:

1. Miten lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen kehittäminen perhekeskeiseen suuntaan on edennyt ja mitä toimenpiteitä on tehty?
2. Onko yhteistyötä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa saatu kehitettyä eri toimijoiden kesken ja miten hoitotakuu toteutuu v. 2018?
3. Tehostetun palveluasumisen paikkoja on ollut liian vähän, mikä on aiheuttanut jonotusta ja vaikeuttanut hoidonporrastuksen toteuttamista. Mitä toimenpiteitä on tehty ja tullaan tekemään asian parantamiseksi?

Kuinka varmistetaan riittävä tiedonkulku esim. kotiuttamistilanteissa?

Kaikilta palvelualueilta:

4. Miten sähköiseen kokouskäytäntöön siirtyminen on edennyt?
5. Mitä toimenpiteitä on tehty pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi ja työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentämiseksi?
6. Miten henkilöstön työhyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja sairauspoissaolojen vähentämistavoitteet ovat toteutuneet?

Kaikilta palvelualueilta, taseyksiköiltä ja liikelaitoksilta:

7. Mitä rakenteellisia tai toiminnallisia uudistuksia on tehty pyrittäessä lisäämään toimintojen tuloksellisuutta (taloudellisuus, tehokkuus, asiakasvaikuttavuus, palvelujen laatu) vuosien 2017 – 2018 aikana?

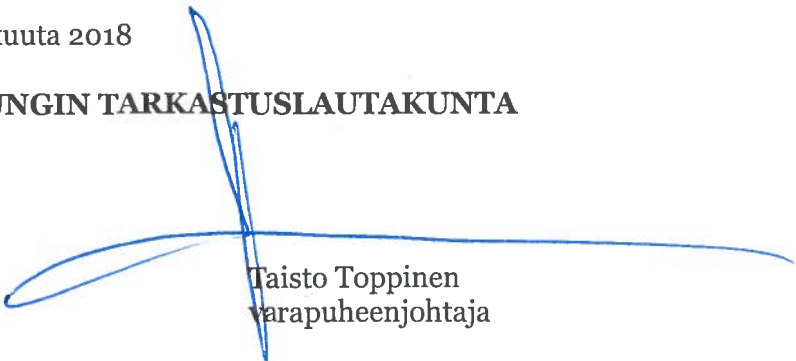
8 ALLEKIRJOITUKSET

Kuopiossa 16. toukokuuta 2018

KUOPION KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Hilikka Kontiainen
puheenjohtaja

Taisto Toppinen
varapuheenjohtaja

Kalle Keinänen
jäsen

Jouko Lösönen
jäsen

Ari Paanala
jäsen

Kaija Räsänen
jäsen

Minna Sahlberg
jäsen

Kuvassa vasemmalta: Kaija Räsänen, Jouko Lösönen, Kalle Keinänen, Minna Sahlberg, puheenjohtaja Hilikka Kontiainen, Ari Paanala ja varapuheenjohtaja Taisto Toppinen.

